

*Demeter M. Attila:
A jó államtól
a demokratikus államig
(Politikafilozófiai esszék)*

„Egykoron azt mondták: az a jó görög, aki ismeri és cselekszi a jót. Ma azt mondjuk: az a jó görög, aki nem makedón.”

*Nacionalizmus
Kelet- és Közép-Európában*

A kolozsvári Korunk folyóirathoz kötődő *Ariadné Könyvektől* eddig sem volt idegen a politikatudományi érdeklődés, 2000-ben jelent meg például Bíró Béla politológiai esszégyűjteménye *Kossuth-paradoxon* címmel, azonban most először lát napvilágot a sorozat kötetei között szűkebb értelemben vett politikafilozófiai munka. Demeter M. Attila, a Babes-Bolyai Tudományegyetem filozófiaoktatója első kötetének töretlen gondolati ívet adó tucatnyi tanulmányában manapság ritkán tapasztalt módon metafizikai igényvel, ugyanakkor az empiria ismeretéből eredő józansággal tárgyalja a politikafilozófia némely alapkérdését. Már a tanulmányfűzér első, látszólag nem politikai témájú tagja is (*Görög filozófia, görög valláskritika*) a filozófiai igazságnak a nyilvánossághoz, ezen keresztül a demokráciához való viszonyát állítja középpontba, ez a kérdés azután visszatér a kötet második felében, a modernitás filozófiai hagyományának vizsgálata kapcsán is (*Filozófia és nyilvánosság*), amelynek antik hivatkozásai a másik szöveg ismeretében még nagyobb hitelt nyernek. A kötet utolsó tanulmánya („*Nemzeti filozófia*”) is rímeli az első szövegre, a szerző (és a reménybeli olvasó) a nemzeti filozófia modern diskurzusában sem felejtí a bölcsélet születéséről írottak tanulságait. Demeterre általában is jellemző, hogy antik ontológiai és politikafilozófiai ismeretanyagát,

különösen az Arisztotelész-interpretációban szerzett jártasságát alkotó módon használja föl modern témák feldolgozásakor is úgy, hogy nem válik belőle sem a kortárs világban tájékozatlanul politizáló klasszika-filológus, sem felszínes antik példákkal dobálódzó politológus. Ez a vonás – nem függetlenül az említett metafizikai érzéktől – könyve egyik fő erénye, amely más szerzőknél ebben a formában ritkán tapasztalható.

A filozófia és a politikum viszonyának tisztázása után tér rá a szerző az antik politikafilozófia taglalására. E rész célkitűzése, hogy az antik szerzők, főként Arisztotelész államtanát az attikai filozófia ontológiai gondolkodásával egységben elemezze. A görög nyilvánosság és politikum szerkezetéről az első esszében leírtakat mindvégig szem előtt tartva először megkülönbözteti a társadalom-ontológia, ideológia és utópia fogalmait, hogy eljusson az *eutópiához*, mint a „jó állam” metafizikájához, majd az egyén szempontjából is megvizsgálja az antik politikumot, hogy azután általában tárgyalja az elmélet lehetséges szerepét a jó állam megvalósításában.

Ez a kérdés már a kötetnek a modernitást és napjaink kérdéseit taglaló második részéhez vezet. Ennek kapcsán a szerző immár megszokott eljárásával tanulságos módon utal modernnek tudott kollektivistá és konzervatív érvek arisztotelészi előzményeire, majd az eddig még nem említett írásokban sorra veszi a kortárs politikafilozófia több kiténtetett témáját is. Először az egyéni politikai szabadság modern fogalmát járja körül, szem előtt tartva annak a mindenkori politikai közösséggel való kapcsolatát, sohasem feledve az antikvitással való összehasonlítás kézenfekvő és e kötetben mindig termékenyen kiaknázott lehetőségét. Minden elemzése oda fut ki végső soron, hogy miért nem alkalmazható a „jó államnak” a kötet első felében tárgyalt antik ideálja a modern demokratikus államra, és mi helyettesítheti azt. A